Tankar som för framåt

YKA

Årsbok

2026

Innehåll

3 Tid eller pengar?

4 Fakta om YKAs medlemmar

7 Historien går dit den förs

12 Produktiviteten ökar endast när människor mår bra

14 Ditt kunnande är ditt viktigaste kapital

15 Hitta nästa steg i din karriär

16 Kommande utbildningar våren 2026

17 Samhällsvetare behövs i den ekonomiska debatten

22 Ger årspublikationen dig mervärde som medlem?

HANNA SAULI
YKAs ordförande 2025–2026

Tid eller pengar?

Om du fick välja, skulle du ta mer pengar eller mer fritid? Vi ställde YKAs medlemmar denna fråga i slutet av våren 2025. En överlägsen majoritet på 73 % skulle hellre välja mer fritid.

Resultatet väcker många tankar om vilket slags arbetsliv fackföreningsrörelsen borde främja. Under den senaste förhandlingsomgången kämpade vi fram avsevärda generella lönepåslag för våra medlemmar för att vända löneutvecklingen uppåt efter en inflationsvåg.

Hur kan vi på samma sätt kämpa fram möjligheter för våra medlemmar att göra friare val om sin egen tidsanvändning? Hur kan vi trygga ett balanserat och välmående arbetsliv för våra medlemmar?

Det finns inga färdiga modeller för denna typ av påverkansarbete. Inskrivningar om arbetstider i kollektivavtalet åtgärdar inte heller upplevelsen av arbetets splittring, ökade takt eller osäkerhet.

Som bäst håller vi på att bearbeta YKAs vision om framtidens arbetsliv. I dessa tider, då det ekonomiska spelrummet känns snävt, behöver vi ännu mer än vanligt också positiva framtidsutsikter över hur arbetslivet kunde vara inspirerande, hållbart och friskt. Det är det enda sättet vi kan styra förändringarna i arbetslivet i stället för att låta dem styra oss.

Fakta om YKAs medlemmar

Källor: YKA:s medlemsregister och arbetsmarknadsundersökningen som genomfördes i november 2025

YKA:s medlemmar

YKAs totala medlemsantal:

14 897

Varav studerande:

~ 2 724

Pensionärer:

~ 491

Placering enligt arbetsgivarsektor

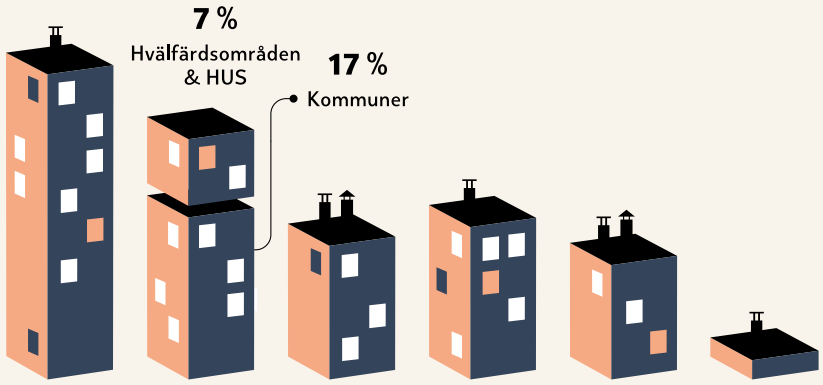

32 % Staten

24 % Kommuner, välfärds-områden & HUS

14 % Företag

16 % Organisationer & stiftelser

12 % Universitet & yrkes-högskolor

2 % Övriga

Ställning på arbetsmarknaden

71 %
I sakkunniguppgifter

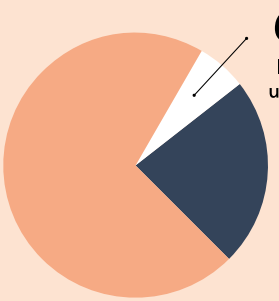

23 %
I ledarskapsuppgifter

Anställnings-förhållandets typ

21 %
I tidsbundna anställningsförhållanden

Arbetslöshetsnivå bland YKA-medlemmar

6,9 %

Månadslön

4 800 €
Medianlön

5 020 €
Genomsnittslön

3 670 €
Medianlön för nyutbildade

> Artikeln finns även på webben: **yka.fi/sv**

Historien går dit den förs

Årets samhällsvetare, forskare Timo R. Stewart har haft en omväxlande karriär inom konflikter. Han ser deltagande i samhällsdebatten som samhällsvetarens skyldighet och en förutsättning för en fungerande demokrati.

TEXT **LAURA LUOTO** FOTON **HENRIETTA SOININEN**

”Jag följde förfärad med hemifrån när omfattningen av Hamas attack började komma fram. Och jag minns att när jag började tweeta mina första tankar som en kedja så började telefonen genast ringa, och det var egentligen där det började.”

Dagen var 7 oktober 2023. Det var inte första gången Timo R. Stewart hade kommenterat konflikten mellan Israel och Palestina till medier – ofta om det hade gjorts en attack någonstans eller om det hållits val. Nu var det ändå fråga om en så stor nyhet att alla ville skriva om den.

Finland är ett litet land, och fastän många andra forskare också varit framme i medier rörande konflikten mellan Israel och Palestina, så har Stewart fått betydande synlighet som expert på konflikten.

Stewart är Årets samhällsvetare 2026. Han har haft en brokig karriär som han som tvåspråkig beskriver som att växla mellan olika ”tracks”, alltså olika spår. Varje spår skulle leda djupare in i en viss värld om man följde det en längre tid.

Man kan urskilja åtminstone tre spår. **Litteratur:** Stewart har doktorerat i den finska kristna sionismen, gett ut flera faktaböcker och arbetat som journalist hos STT. **Diplomati:** I samband med sina studier var Stewart praktikant på Finlands ambassad i Tel Aviv, och arbetade sedan där som anställd. **Fredsarbete:** Han ledde ett stöd-

TIMO R. STEWART

- **Utbildning:** Politices doktor
- **Vad han skulle bli när han blev stor:** Ännu oavgjort, funderar fortfarande
- **Det bästa med mitt jobb är:** Möjligheten att mata min nyfikenhet.
- **En missförhållande han skulle ändra på i dagens arbetsliv:** Oroliga snuttar: för tankearbetare vore det betydligt bättre om de kunde lägga mindre tid på att fundera på vad nästa snutt består av och mer tid på att fundera på arbetets innehåll. Det kunde leda till modigare forskning och verksamhet samt frispråkigare samhällsvetare.

projekt för fredsprocessen i Myanmar som projektchef för Finska Missionssällskapet samtidigt som han doktorerade i statsvetenskap.

Stewart ser en konferens han deltog i att ordna 2020 som en av de mest slående stunderna i sin karriär. Konferensen lyckades få det internationella samfundet att förbinda sig till att stödja förvaltningen i Afghanistan ekonomiskt. Man lyckades också få förvaltningen att förbinda sig till att stärka demokratin och likabehandlingen i landet. Då visste man redan att USA skulle dra sig tillbaka från landet, men man hade ännu inte någon tydlig information om talibanernas planer.

”När det gäller konflikter är det ganska få saker man själv har kontroll över. Det finns vissa saker man kan göra, och i dem ingår alltid väldigt många andra rörliga delar. Det är fråga om kompromisser, att bygga broar, förutsägelse och planering. Och så kan också de bästa sakerna slås sönder. Ibland kan någon bokstavligen skjuta sönder dem”, säger Stewart.

Det räcker inte att berätta hur saker är – man måste också vara beredd att debattera

Stewart arbetar som äldre forskare vid Utrikespolitiska institutet från 2021 till 2025. Han har specialiserat sig på konflikten mellan Israel och Palestina, Mellanösternpolitiken i EU och USA samt religionens roll i politiken och konflikter, i synnerhet den kristna sionismen.

”Att vara till nytta måste jag känna de här känslorna och kunna behärska dem.”

Vid UPI ingår det i personalens uppgifter att stå till förfogande för diskussion. När kriget i Gaza började i oktober 2023 märkte Stewart att han blev tvungen att förklara grunderna för konflikten, och det har han lagt mycket tid på.

Stewart ser aktivt deltagande i samhällsdebatten som en forskares plikt. ”Det att samhällsvetarna deltar i diskussionen i samhället är en förutsättning för ett fungerande, öppet samhälle. Inte bara så att man berättar hur saker är, utan man ska också vara beredd på att debattera dem vid behov”, säger han.

I fråga om innehållet är arbetet tungt: Stewart ser all konfliktforskning som att ha att göra med lidande och tragedier.

”Det har funnits långa perioder då jag dagligen sett bilder på döda barn. Det är inte lätt. Men å andra sidan påminner jag mig själv om att jag följer händelserna från en väldigt privilegierad ställning. Jag är trygg här. Jag är den som följer händelser på avstånd, och för att vara till nytta måste jag känna de här känslorna och kunna behärska dem, eftersom jag annars inte är till någon nytta”, säger Stewart.

Förändringar i samhällets sanningar förpliktar att delta

Stewart anser inte att det är önskvärt att expertmakten koncentreras i samhällsdebatten. Precis som vetenskaplig forskning lever också den offentliga debatten, och det finns inga definitiva sanningar. Han önskar att fler forskare skulle fatta mod att delta i den offentliga debatten med sin specialkompetens.

”Det räcker inte att vi röstar, utan högklassigt beslutsfattande kräver diskussion om allt. Om man har doktorerat i ett samhällsvetenskapligt område har man goda förutsättningar att delta i den diskussionen, men också mer att ge än genomsnittet. Jag menar inte att inte andra också skulle ha det, men de har betydligt mer ansvar än genomsnittet, eftersom det är en examen som betalats med offentliga medel. Examen är inte avsedd bara för att glädja oss själva, utan den skapar ett ansvar att delta på ett konstruktivt sätt”, säger Stewart.

Stewart medger att i och med att den offentliga debatten blivit råare är det nuförtiden mer mödosamt än tidigare att delta i den. Ändå är det viktigt att man gör det. En viktig insikt som Stewart fått om samhällsvetenskaperna genom sitt arbete är att de fakta som ses som självklara inom samhällsvetenskaperna är ett resultat av det aktuella klimatet.

Timo Stewarts viktigaste färdigheter som samhällsvetare:

- **Förmåga att tänka logiskt:** en undervärderad färdighet.
- **Ärlighet:** jag kan lägga märke till mina egna tankefel, brister på kunskap och skuggområden. Det tycker jag är viktigt. Jag ägnar mig åt mycket introspektion om dessa.
- **Empati:** i samhälleliga ämnen är det viktigt att man försöker sätta sig in i andras situation och fundera på hur saker ser ut ur någon annans perspektiv. En viktig lärdom från idéhistorien: om någon har en ståndpunkt du inte alls förstår, då ligger felet sannolikt i ditt eget tänkande, inte i att den andra är konstig på något sätt.
- **En stor känslighet för betydelsenyanser:** att man inte använder för breda kategorier, utan kan göra ett detaljerat arbete när man talar om människors tankar, politik och åsikter.

Under Stewarts studietid var sådana sanningar till exempel framtidsoptimism och att se liberal demokrati som det bästa som mänskligheten åstadkommit och som bör eftersträvas överallt. Då kunde man inte ens föreställa sig att man ett par årtionden senare skulle ha en illiberal demokrati i Europeiska unionen eller att universitetens akademiska frihet skulle inskränkas i USA.

Stewart tänker att det nu har gått upp för många att historien inte oundvikligen går någonstans, utan den går dit människorna för den.

”Kampen om samhället samt kampen om kunskap och värderingar är närvarande överallt. Och ingen kan ställa sig utanför den. Det här hör ihop med samhällsvetarnas deltagande: det är inte en neutral gärning att stiga åt sidan från den. Då låter man bli att ro den stora båten dit man upplever att den borde fara. Nu är strömmen stark åt ett annat håll”, avslutar Stewart.

> **Högskoleutbildade samhällsvetare** har valt Årets samhällsvetare sedan 1999. Syftet med hedersomnämnandet är att lyfta fram samhällsvetarnas mångsidiga och breda kompetens inom olika samhällssektorer. Förbundets styrelse väljer pristagaren.

Produktiviteten ökar endast när människor mår bra

Hållbara karriärer innebär att arbetet inte gör människor sjuka, kompetensen utvecklas och gott ledarskap stöder en resultatrik verksamhet. Därför är vår viktigaste uppgift som fackförbund att bygga ett arbetsliv som passar människan:

1 Vi behöver bättre ledarskap

Endast 60 procent av arbetstagare får tillräckligt med stöd av sin chef. Chefen kan ha en större inverkan på arbetstagarens psykiska hälsa än en läkare eller terapeut – och lika stor inverkan som sambon. Därför är såväl kvaliteten på ledarskapet som chefernas ork och resurser ytterst viktiga. Det lönar sig för både Finlands regering och dem som har makt i arbetslivet att vara intresserade av att utveckla finländarnas ledarskapsfärdigheter.

2 Vi behöver belastningsstyrning

Utbrändhet är ett vanligt fenomen som lätt kan upprepas: mer än en fjärdedel har upplevt utbrändhet två gånger, och för var sjunde upprepas utbrändheten två eller tre gånger. Det effektivaste sättet att motarbeta utbrändhet är genom tillräckliga resurser samt genom att ta hand om ledarskapet i arbetet. Det behövs insatser för återhämtning: alla ska ha rätt till årlig semester, men det behövs också tillräckligt med återhämtning varje vecka och varje dag.

3 Vi behöver kompetens som utvecklas

Fler än tre fjärdedelar av Akavas medlemmar upplever att de behöver uppdatera sitt kunnande. Omställningarna i arbetslivet har blivit snabbare, och det har blivit allt viktigare att uppdatera kompetensen under karriärer: utan kompetenta arbetstagare finns det ingen produktivitet. Vi ska alltså öka ambitionen för att höja den nationella kompetensnivån och göra det lätt för alla att uppdatera sin kompetens – även de som är arbetslösa och permitterade.

> Läs artikeln på svenska på webben: **yka.fi/sv**

Medlemstjänster

Läs mer om våra medlems-tjänster: yka.fi/sv/

Ditt kunnande är ditt viktigaste kapital

I det har du investerat tiotals år av utbildning och du har skaffat erfarenhet genom att jobba hårt. Därför måste du få visa upp ditt kunnande fullt ut – och du måste också få en rättvis ersättning för det.

YKA erbjuder dig

* **individuell lönerådgivning som baserar sig på forskning.**
Medlemmar som har frågor gällande lönenivå kan kontakta förhandlingscheferna direkt:

  - privata sektorn:
  Nuutti Pursiainen / nuutti.pursiainen@yka.fi

  - offentliga sektorn och universiteten:
  Petri Toiviainen / petri.toiviainen@yka.fi

* **personlig juridisk rådgivning när du behöver det.**
Som medlem kan du kontakta den juridiska arbetslivsrådgivningen genom att skicka e-post till adressen juristit@yka.fi. Då styrs du till den jurist som har jour.

Hitta nästa steg i din karriär

Samhällsvetarnas sökmaskin för arbetsplatser sammanställer jobb där man uppskattar vision, analytiskt tänkande, kommunikations-färdigheter samt förvaltnings- och ansvarskompetens:

> **tyopaikat.yka.fi**

> **Hej studerande!** I sökmaskinen finns förutom arbetsplatser också öppna praktikplatser inom branschen. Du kan söka arbets- och praktikplatser med hjälp av de färdiga kategorierna eller med avancerad sökning.

Kommande utbildningar våren 2026

Är du intresserad av någondera, eller kanske båda, av våra kommande utbildningar?

Pensionsinfo
18.3 17.00–18.30
Under utbildningen får du en tydlig helhetsbild av hur arbetspensionen räknas ut, hurdana pensionsformer det finns i olika livssituationer och när man kan gå i pension.

Hur kan arbetsgemenskapens psykologiska trygghet stärkas?
7.5 14.00–15.00
Den här utbildningen ger dig ett konkret perspektiv och praktiska verktyg för att stärka den psykologiska tryggheten i arbetsgemenskapen.

Utbildningarna ordnas på distans via Teams och är avgiftsfria för YKA-medlemmar. Välkommen med!

Behöver du personlig sparrning på din karriärväg?
Vi erbjuder också karriärvägledning och sparrning för arbetssökning på svenska.
> **Mer information:** heini.hult-miekkavaara@yka.fi

Vill du vara med om att bygga ett svenskspråkigt nätverk för samhällsvetare i din region?
Ta modigt kontakt med YKAs nätverks- och projektledare:
> paula.keinonen@yka.fi.

LAURA NORDSTRÖM
PD, HuK, forskardoktor, Helsingfors universitet

Samhällsvetare behövs i den ekonomiska debatten

Denna höst har det förutom kriget i Ukraina också talats mycket om skuldbromsen. Bland européerna är finländarna mest oroliga för skulder. Ofta när man diskuterar skulder eller andra ekonomiska frågor ber man ekonomer om deras åsikt. För att göra den finanspolitiska diskussionen mångsidigare vore det viktigt att också höra samhällsvetarnas åsikter.

Ekonomer är benägna att ofta prata om tal, såsom skulder, som neutrala sanningar. Ekonomi har ofta kritiserats som ett alltför enstämmigt vetenskapsområde. Fastän vetenskapsområdet i verkligheten är bredare än så är det sant att dess mest inflytelserika del fortfarande stöder sig på den neoklassiska huvudströmningen, som vanligtvis behandlar ekonomin som ett lagbundet fenomen och helt ignorerar kontextens inverkan. Inom ekonomismen är ekonomin opolitisk och utom räckhåll för demokratin.

”Vi lever i en ”ny förgylld tidsålder” där förmögenheten och makten koncentreras hos de få.”

Samhällsvetare kan däremot visa hur sammanflätade ekonomin och politiken är. Ekonomiska beslut, till exempel vad gäller inkomstfördelning, konsumtion, produktion eller ägarförhållanden, baserar sig på politiska värderingar, och ofta har de inte bara ett rätt svar. Sättet på vilket ekonomin fungerar (eller hur den teoretiseras) grundar sig på de aktuella maktförhållandena i samhället och är öppet för alternativa utvecklingsgångar.

Vid sidan av klimatförändringen och minskningen av biologisk mångfald lever vi i en ”ny förgylld tidsålder” där förmögenheten och makten koncentreras hos de få. Den digitala ekonomins teknikjättars allt snabbare monopolisering stärker detta ytterligare. Samtidigt utnyttjar gamla och nya stormakter allt fler nya branscher som redskap för geoekonomiska konflikter genom ”beväpnat ömsesidigt beroende”. För att förstå och dämpa vår tids mest brännande ekonomiska frågor behövs flerstämmig samhällsvetenskaplig förståelse som granskar maktrelationer kritiskt.

Ett forskningsområde som för samman flera olika vetenskapsområdens perspektiv och som kan utmana den traditionella ekonomiska debatten är forskning i politisk ekonomi (political economy). Det är ingen separat vetenskapsgren och begränsas inte endast till politisk forskning, utan som ett tvärvetenskapligt forskningsområde utnyttjar det flera vetenskapsområdens begrepp, frågeställningar, teorier och metoder, men grundar sig dock i första hand på samhällsvetenskaper.

För mer än 200 år sedan uppstod politisk ekonomisk vetenskap som utgjorde grunden för dagens ekonomiska vetenskap. Den beskrev produktion och utbyte av nyttigheter, men ville också erbjuda kapitalismen som ett alternativ till envälde. Dagens forskning i politisk ekonomi ska alltså inte förväxlas med den ursprungliga versionen, eftersom dagens version är tvärvetenskaplig och har bredare forskningsobjekt.

Forskningen i politisk ekonomi betraktar ekonomin som ett sätt att granska, göra och framställa politik. Den undersöker ekonomiska institutioner, den ekonomiska politiken och ekonomisk diskurs samt ekonomins och den ekonomiska vetenskapens politiska dimensioner. Med andra ord alla fenomen som har både en ekonomisk och en politisk aspekt. Forskning i politisk ekonomi kan placera den ekonomiska debatten i helt nya ramar genom att gå på djupet i bakgrundsantagandena för den ekonomiska debatten och politiken, ideologier, politiska syften eller sätt att göra och producera. Den beskriver maktförhållandena och de sociala normerna som ligger i bakgrunden.

”Finländsk forskning har lyft fram datacentrens säkerhetspolitiska intressen och oro över suveränitet.”

Forskningen i politisk ekonomi avslöjar vilka principer dagens kapitalistiska system stöder sig på och vilka alternativ det finns.

Det som är väsentligt för att göra den ekonomiska debatten mångsidigare är att forskningen i politisk ekonomi aktivt tar tag i ämnen som tidigare hamnat i skuggan, i synnerhet i den ekonomiska vetenskapen som granskar ekonomin på ett rätt så snävt sätt. Under den senaste tiden har forskningen i politisk ekonomi i Finland bland annat granskat ekonomisk politik genom ett feministiskt perspektiv, vilket lyfter fram olikvärdigheter som den neoklassiska ekonomiska vetenskapen inte når. För det andra har man lyft fram den industriella politikens statliga ledning: en framgångsrik industriell politik och innovationspolitik behöver ofta en statsledd helhetsstrategi. En ny forskning av tillväxtmodeller lyfter fram efterfrågans betydelse för att driva tillväxt.

Forskning i bolagens makt har också återvänt till forskningen i politisk ekonomi. Till exempel forskar skribenten med sina kollegor i teknikjättarnas makt, i synnerhet inom EU-lobbyingen. Denna forskning lyfter fram vad det betyder att Apple, Microsoft, Amazon, Meta och Google blivit betydande lobbyingaktörer i Bryssel. Plattformarna kontrollerar också vår politiska debatt som förs på webben. När man i offentligheten firar investeringar i datacenter har finländsk forskning lyft fram datacentrens säkerhetspolitiska intressen och oro över suveränitet som hör ihop med potentialen att ömsesidiga beroenden används som vapen.

Skuldbromsen är direkt kopplad till EU:s finanspolitiska regler som granskas i forskningen i politisk ekonomi. Det har lyfts fram att EU-reglerna skapar press på att spara som gör det nästan omöjligt att höja investeringsgraden. Inom den politiska ekonomin har man redan länge forskat i kvantifiering, alltså hur siffror produceras och används i politiken. Begreppet nykonstitutionalism lyfter fram att genom ekonomiska regler avskiljs ekonomin, såsom penningpolitiken, från det demokratiska beslutsfattandet.

Forskningen i politisk ekonomi, i synnerhet dess delgren global politisk ekonomi, har också utvidgat sitt geografiska forskningsobjekt till den globala söderns länders aktörskap. Över lag har finanskrisen och den åtstramningspolitik som krisen ledde till fungerat som en väckarklocka för forskningen i global politisk ekonomi som glidit mot maktanalyser på makronivå. Nu har den fördjupat sin analys från ekonomisk teori på makronivå, finansmarknadens mekanismer, aktörer som formar finanspolitiska idéer, storföretag och innovationspolitik. På så sätt erbjuder forskningsområdet djupare perspektiv än mediedebatterna gör på hur man kan styra på ett hållbart sätt på global nivå under handelskrigens, militariseringens och de digitala jättarnas tidsålder. Det avslöjar att den globala styrningen fungerar genom en samverkan av offentliga och privata aktörers strävanden.

I vår ekonomiska debatt ses Finland som en ”ö”; en öppen ekonomi som liksom drivved bara försöker anpassa sig genom sin kostnadskonkurrenskraft. Däremot gör den globala politiska ekonomin Finland till en del av världsekonomin och lyfter fram globala teman, såsom utvecklingsländernas skuldkris, och även Finland ska ha en roll i att lösa dem.

Samhällsvetare, lämna alltså inte den ekonomiska debatten helt till ekonomerna!

2025 beviljades forskardoktor Laura Nordström UACES (University Association for Contemporary European Studies) pris för bästa doktorsavhandling. I sin doktorsavhandling ”Power of experts in the EU: Birth of the Troika and resilience of the EMU paradigm in the European debt crisis of 2010” undersökte Nordström experters och teknokratins inverkan på den ekonomiska krisen i Europa.

För denna text använde Nordström en forskning som getts ut i tidningen Poliittinen talous som källa och inspiration.

Svara på enkäten!

Ger årspublikationen dig mervärde som medlem?

Din respons fastställer hurdan årspublikationen kommer att vara i framtiden. Upplever du att du får mervärde av publikationen i ditt medlemskap? Hurdant innehåll önskar du dig? Eller tycker du att tiden för papperspublikationer är över?

Dela dina tankar med oss via den här länken:

I slutet av enkäten kan du fylla i din e-postadress och delta i utlottningen av två presentkort värda 100 euro. Vinstdragningen sker **18.3.2026**.

TEHTY SUOMESSA MADE IN FINLAND

Texter: Högskoleutbildade samhällsvetare och skribenter 2026 • Översättare: **Jenni Brodie** • **Omslagsbild samt bilder på Årets samhällsvetare Henrietta Soininen** • **Bilder:** Sidorna 1 och 11 **Salla Merikukka** • sida 13 **Linda Lipponen** • sida 15 **Laura Nordström** • sida 16 **MC G'Zay/Pexels** • **Huvudredaktör: Katri Ylinen** • **Layout: Inari Savola** / Noon Kollektiivi • **Tryck:** PunaMusta oy